

B. Metodika princípov rozhodovania Pamiatkového úradu SR vo veciach stavebnotechnického /alebo reštaurátorského/ zásahu

časť 2.
Legislatíva, medzinárodné dohovory a charty

Vypracovali:
Anna Gondová
Petra Pleváková

Legislatíva, medzinárodné dohovory a charty

OBSAH

1.	ÚVOD	3
2.	LEGISLATÍVNY RÁMEC PAMIATKOVEJ OCHRANY	4
	2.1. ZÁKLADNÉ PRÁVNE PREDPISY	4
	2.2. OSTATNÉ PRÁVNE PREDPISY	4
3.	ZÁKLADNÉ POJMY DEFINOVANÉ PAMIATKOVÝM ZÁKONOM	6
4.	KTO SA PODIEĽA NA OCHRANE PAMIATKOVÉHO FONDU	7
	4.1. ORGÁNY ŠTÁTNEJ SPRÁVY NA ÚSEKU OCHRANY PAMIATKOVÉHO FONDU	7
	4.2. ORGÁNY ÚZEMNEJ SAMOSPRÁVY	8
	4.3. INÉ	9
5.	ROZHODOVACÍ PROCES A KOMUNIKÁCIA S KPÚ	10
	5.1. VŠEOBECNÉ ZÁSADY OCHRANY PAMIATKOVÉHO FONDU	10
	5.2. VÝZNAM ÚDRŽBY PRI OCHRANE PAMIATKOVÉHO FONDU	10
	5.3. SCHVAĽOVACÍ PROCES OBNOVY NKP	11
6.	VYHLASOVANIE NKP	13
7.	CHARAKTER PAMIATKOVEJ OCHRANY	14
8.	PAMIATKOVÁ OCHRANA V MEDZINÁRODNÝCH DOKUMENTOCH	15
	8.1. ICOMOS	16
	8.2. UNESCO	17
	8.3. RADA EURÓPY (COE)	18
	8.4. INÉ	19
9.	ODPORÚČANÁ ODBORNÁ LITERATÚRA	21
10.	ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV	21
11.	ZDROJE OBRÁZKOV	22

1. ÚVOD

Kultúrne dedičstvo predstavuje bohaté a cenné prvky, ktoré nám zanechali naši predkovia a hrajú dôležitú úlohu v našej spoločnosti. Poskytuje nám vzácny pohľad do minulosti a pomáha nám lepšie pochopiť náš pôvod a identitu. Jeho ochranou sa zaoberá pamiatková starostlivosť, ktorá má v Slovenskej republike (ďalej len „SR“) dlhoročnú tradíciu. Jej právny základ a metodické princípy sa tvorili v súlade s odbornými aktivitami v zahraničí, predovšetkým v Európe.

Metodika predstavuje legislatívny rámec a základné pojmy pamiatkovej ochrany, informuje o orgánoch štátnej správy na úseku ochrany pamiatkového fondu a ich činnostiach, približuje rozhodovací proces krajských pamiatkových úradov (ďalej len „KPÚ“) či medzinárodné dohovory a charty, ktorých je SR signatárom a zaviazala sa dodržiavať ich ustanovenia.

Znalosť legislatívneho procesu v oblasti ochrany kultúrneho dedičstva a medzinárodných dokumentov je základným predpokladom pre zákonné, správne, kvalitné a úspešné realizovanie výkonu štátnej správy odborných pracovníkov Pamiatkového úradu Slovenskej republiky (ďalej len „Pamiatkový úrad SR“) a príslušných KPÚ.

2. LEGISLATÍVNY RÁMEC PAMIATKOVEJ OCHRANY

Na území SR sa pamiatkovej ochrany týka niekoľko právnych predpisov.

2.1. ZÁKLADNÉ PRÁVNE PREDPISY

Ochrana kultúrneho dedičstva ako verejného záujmu je zakotvená v právnom predpise s najväčšou právnou silou – v Ústave Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v platnom znení, kde už v preambule je uvedené „*My, národ slovenský, pamätajú na politické a kultúrne dedičstvo svojich predkov a na stáročné skúsenosti zo zápasov o národné bytie a vlastnú štátnosť...*“ Právne normy o kultúrnom dedičstve sa nachádzajú predovšetkým v čl. 20 ods. 3: „*Vlastníctvo zaväzuje. Nemožno ho zneužiť na ujmu práv iných alebo v rozpore so všeobecnými záujmami chránenými zákonom. Výkon vlastníckeho práva nesmie poškodzovať ľudské zdravie, prírodu, kultúrne pamiatky a životné prostredie nad mieru ustanovenú zákonom.*“ Významným je aj čl. 44 ods. 2: „*Každý je povinný chrániť a zveľaďovať životné prostredie a kultúrne dedičstvo*“ a ods. 3: „*Nikto nesmie nad mieru ustanovenú zákonom ohrozovať ani poškodzovať životné prostredie, prírodné zdroje a kultúrne pamiatky.*“¹

Významným prameňom práva, ktorý sa vo všeobecnosti venuje kultúrnemu dedičstvu, je Deklarácia Národnej rady Slovenskej republiky č. 91/2001 Z. z. o ochrane kultúrneho dedičstva, ktorá predstavuje východiskový dokument pre legislatívne a realizačné kroky na ochranu jednotlivých druhov kultúrneho dedičstva. Uvádza nielen definíciu pojmu kultúrneho dedičstva, jeho rozdelenie či definovanie toho, kto utvára podmienky na jeho ochranu, ale určuje aj úlohy vlády Slovenskej republiky v tomto smere.²

Primárnym právnym predpisom určujúcim podmienky ochrany národných kultúrnych pamiatok (ďalej aj „NKP“ alebo „kultúrna pamiatka“), pamiatkových území, archeologických nálezov a archeologických nálezísk v súlade s vedeckými poznatkami a na základe medzinárodných zmlúv v oblasti európskeho a svetového kultúrneho dedičstva je zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov (ďalej len „pamiatkový zákon“). Predmetný zákon ďalej upravuje organizáciu a pôsobnosť orgánov štátnej správy na úseku ochrany pamiatkového fondu a orgánov územnej samosprávy (samosprávnych krajov a obcí), ako aj práva a povinnosti vlastníkov, správcov a iných právnických a fyzických osôb a ukládanie pokút za protiprávne konanie v oblasti ochrany pamiatkového fondu. Pamiatkový zákon nadobudol účinnosť 1. apríla 2002 (okrem § 35 ods. 3, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2004) a nahradil zákon Slovenskej národnej rady č. 27/1987 Zb. o štátnej pamiatkovej starostlivosti v znení neskorších predpisov.

Pamiatkový zákon sa skladá z ôsmich častí:

1. časť – Základné ustanovenia (§ 1 – § 2),
2. časť – Pôsobnosť orgánov štátnej správy a orgánov územnej samosprávy na ochranu pamiatkového fondu (§ 3 – § 14),
3. časť – Pamiatkový fond a ochranné pásmo (§ 15 – § 26),
4. časť – Ochrana pamiatkového fondu (§27 – § 31),
5. časť – Obnova a reštaurovanie kultúrnej pamiatky a úprava nehnuteľnosti (§ 32 – § 34),
6. časť – Pamiatkový výskum a nález (§ 35 – § 41),
7. časť – Priestupky a iné správne delikty (§42 – 43A),
8. časť – Spoločné, prechodné a záverečné ustanovenia (§ 44 – § 47).³

Vyhláškou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky č. 253/2010 Z. z., ktorou sa vykonáva pamiatkový zákon v znení vyhlášky č. 231/2014 Z. z. sa predovšetkým spresňujú podrobnosti o pamiatkových výskumoch a výskumných dokumentáciách, vrátane reštaurátorských prác a reštaurátorskej dokumentácie, či podmienky získania osvedčenia o osobitnej odbornej spôsobilosti na vykonávanie týchto výskumov.⁴

2.2. OSTATNÉ PRÁVNE PREDPISY

Okrem vyššie uvedených základných právnych predpisov sa na ochranu pamiatkového fondu vzťahujú aj iné právne predpisy SR:

- Ústavný zákon č. 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza Listina základných práv a slobôd ako ústavný zákon Federálneho zhromaždenia Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky.
- Zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 206/2009 Z. z. o múzeách a galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.
- Vyhláška Ministerstva kultúry Slovenskej republiky č. 523/2009 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o základných odborných činnostiach v múzeu alebo v galérii a o evidencii predmetov kultúrnej hodnoty.
- Zákon č. 126/2015 Z. z. o knižniciach a o zmene a doplnení zákona č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 38/2014 Z. z. v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 207/2009 Z. z. o podmienkach vývozu a dovozu predmetu kultúrnej hodnoty

1 Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1992/460/>

2 Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2001/91/>

3 Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2002/49/20220330.html>

4 Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2010/253/>

- a o doplnení zákona č. 652/2004 Z. z. o orgánoch štátnej správy v colníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 395/2002 Z. z. o archívoch a registratúrach a o doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
 - Vyhláška Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 628/2002 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona o archívoch a registratúrach a o doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
 - Zákon č. 200/1994 Z. z. o Komore reštaurátorov a o výkone reštaurátorskej činnosti jej členov v znení neskorších predpisov.
 - Zákon č. 138/1992 Zb. o autorizovaných architektov a autorizovaných stavebných inžinieroch v znení neskorších predpisov.
 - Zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov.
 - Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (najmä § 127 ods. 1 a 3, § 128, § 135, § 417 a nasl. § 420 až § 423, § 438).
 - Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.
 - Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (najmä § 248a, § 249).
 - Oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí č. 159/1991 Zb. o dojednaní Dohovoru o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva.
 - Zákon č. 100/2002 Z. z. o ochrane a rozvoji územia Banskej Štiavnice a okolia.
 - Nariadenie vlády SR č. 280/2000 Z. z. o pamiatkovej rezervácii Banská Štiavnica.
 - Zákon č. 176/2002 Z. z. o ochrane a rozvoji územia Bardejov.
 - Nariadenie vlády SR č. 188/2011 Z. z. o pamiatkových rezerváciách Vlkolínec, Špania Dolina a Osturňa.
 - Nariadenie vlády SR č. 596/2001 Z. z. o pamiatkových rezerváciách Bardejov, Bratislava, Kežmarok, Levoča, Prešov, Spišská Kapitula, Spišská Sobota.
 - Európsky kultúrny dohovor (oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí č. 290/1990 Zb.).
 - Európsky dohovor o ochrane archeologického dedičstva (oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 344/2001 Z. z.).
 - Nariadenie rady (ES) č. 116/2009 z 18. decembra 2008 o vývoze tovaru kultúrneho charakteru (kodifikované znenie).
 - Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) č. 1081/2012 z 9. novembra k nariadeniu Rady (ES) č. 116/2009 o vývoze tovaru kultúrneho charakteru (kodifikované znenie).
 - Zákon č. 299/2020 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.
 - Opatrenie Ministerstva kultúry Slovenskej republiky z 19. januára 2022 č. MK-8898/2021-110/28396, ktorým sa mení a dopĺňa opatrenie Ministerstva kultúry Slovenskej republiky z 19. novembra 2020 č. MK-5782/2020-110/19273 o podrobnostiach poskytovania dotácií v pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky (oznámenie Ministerstva kultúry Slovenskej republiky č. 28/2002 Z. z.).
 - Opatrenie Ministerstva kultúry Slovenskej republiky z 19. novembra 2020 č. MK-5782/2020-110/19273 o podrobnostiach poskytovania dotácií v pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky (oznámenie Ministerstva kultúry Slovenskej republiky č. 328/2020 Z. z.).
 - Zákon č. 416/2002 Z. z. o navrátení nezákonne vyvezených kultúrnych predmetov v znení neskorších predpisov.

Úplné a aktualizované znenia právnych predpisov je možné nájsť v Elektronickej zbierke zákonov (Slov-Lex) – www.slov-lex.sk/domov.

3. ZÁKLADNÉ POJMY DEFINOVANÉ PAMIATKOVÝM ZÁKONOM

Pamiatkový zákon definuje v časti základné ustanovenia niekoľko pojmov, ktoré majú kľúčový význam pre ochranu pamiatkového fondu v rozhodovacom procese.⁵

„Pamiatkový fond je súbor hnutelných vecí a nehnuteľných vecí vyhlásených podľa tohto zákona za kultúrne pamiatky, pamiatkové rezervácie a pamiatkové zóny. Za pamiatkový fond sa považujú aj veci, o ktorých sa začalo konanie o vyhlásení za kultúrne pamiatky, pamiatkové rezervácie a pamiatkové zóny.“

„Pamiatková hodnota je súhrn významných historických, spoločenských, krajinných, urbanistických, architektonických, vedeckých, technických, výtvarných alebo umelecko-remeselných hodnôt, pre ktoré môžu byť veci predmetom individuálnej alebo územnej ochrany.“

„Kultúrna pamiatka je hnutelná vec alebo nehnuteľná vec pamiatkovej hodnoty, ktorá je z dôvodu ochrany vyhlásená za kultúrnu pamiatku.“

„Pamiatkové územie je sídelný územný celok alebo krajinný územný celok sústredených pamiatkových hodnôt alebo archeologických nálezov a archeologických nálezísk, ktorý je z dôvodu ich ochrany podľa tohto zákona vyhlásený za pamiatkovú rezerváciu alebo pamiatkovú zónu.“

„Archeologický nález je hnutelná vec, ktorá je dokladom o živote človeka a o jeho činnosti od najstarších dôb do roku 1918 a spravidla sa našla alebo nachádza sa v zemi, na jej povrchu alebo pod vodou. Archeologickým nálezom je tiež zbraň, munícia, strelivo, súčasť uniformy, vojenská výstroj alebo iný vojenský materiál, ktorý sa našiel v zemi, na jej povrchu alebo pod vodou a pochádza pred roku 1946.“

„Archeologické nálezisko je nehnuteľná vec na topograficky vymedzenom území s odkrytými alebo neodkrytými archeologickými nálezmi v pôvodných nálezových súvislostiach.“

„Ochrana pamiatkového fondu je súhrn činností a opatrení zameraných na identifikáciu, výskum, evidenciu, zachovanie, obnovu, reštaurovanie, regeneráciu, využívanie a prezentáciu kultúrnych pamiatok a pamiatkových území.“

⁵ § 2 pamiatkového zákona.

4. KTO SA PODIEĽA NA OCHRANE PAMIATKOVÉHO FONDU

Keďže je ochrana pamiatkového fondu verejným záujmom, SR na jej vykonávanie zriadila špecializované orgány štátnej správy. Pamiatková ochrana prešla na Slovensku významnou transformáciou v roku 2002, kedy sa nástupcom Pamiatkového ústavu stal Pamiatkový úrad SR so sídlom v Bratislave a v územných obvodoch krajov vznikli KPÚ.⁶ Štruktúra KPÚ a ich pracovísk pokrýva celé územie Slovenska.

4.1. ORGÁNY ŠTÁTNEJ SPRÁVY NA ÚSEKU OCHRANY PAMIATKOVÉHO FONDU

Orgány štátnej správy na ochranu pamiatkového fondu:

- Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky (ďalej len „Ministerstvo kultúry SR“),
- Pamiatkový úrad SR,
- KPÚ.⁷

Ústredným orgánom štátnej správy na úseku ochrany pamiatkového fondu je Ministerstvo kultúry SR.

Ministerstvo kultúry SR vypracúva koncepciu ochrany pamiatkového fondu a určuje hlavné smery a stratégiu ochrany NKP a pamiatkových území; predkladá vláde SR koncepčné návrhy a odporúčania na riešenie zásadných otázok záchranu, obnovy, využitia a prezentácie pamiatkového fondu; usmerňuje činnosť Pamiatkového úradu SR; riadi a kontroluje výkon štátnej správy na úseku ochrany pamiatkového fondu; vykonáva štátny pamiatkový dohľad svojou pamiatkovou inšpekciou; preskúmava rozhodnutia Pamiatkového úradu SR vydané v správnom konaní; utvára podmienky dotačného a viaczdrojového systému financovania záchranu a obnovy NKP; zabezpečuje osobitnú ochranu pamiatkového fondu v období mimoriadnej situácie, krízovej situácie, v čase vojny a vojnového stavu.⁸

Ministerstvo kultúry SR zároveň spolupracuje s príslušnými orgánmi štátnej správy, s orgánmi územnej samosprávy a s odbornými a vedeckými inštitúciami. Významnou úlohou je aj spolupráca na realizácii medzinárodných projektov a integrácia do medzinárodných štruktúr v oblasti ochrany pamiatkového fondu.

Odbornými poradnými orgánmi Ministerstva kultúry SR sú:

- Pamiatková rada,
- Archeologická rada,
- Komisia na overovanie osobitnej odbornej spôsobilosti na vykonávanie pamiatkových výskumov.

Osobitné postavenie má Pamiatková inšpekcia Ministerstva kultúry SR, ktorá dozerá, ako príslušné orgány ochrany pamiatkového fondu vykonávajú pamiatkový zákon a vykonávacie vyhlášky; dozerá, ako vlastníci NKP a nehnuteľností v pamiatkových územiach, a iné fyzické a právnické osoby dodržiavajú pamiatkový zákon a vykonávacie vyhlášky; dohliada na stav NKP a na dodržiavanie podmienok ochrany NKP a pamiatkových území a ukladá orgánom na ochranu pamiatkového fondu povinnosti prijať opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov; kontroluje ich plnenie.⁹

Pamiatkový úrad SR je právnickou osobou so sídlom v Bratislave. Ide o rozpočtovú organizáciu štátu zapojenú finančnými vzťahmi na rozpočet Ministerstva kultúry SR, ktorá v rámci svojej pôsobnosti zabezpečuje mzdové a vecné prostriedky KPÚ a je zamestnávateľom zamestnancov, ktorí pracujú na KPÚ. Vykonáva štátnu správu s celoslovenskou pôsobnosťou vo veciach zverených mu pamiatkovým zákonom. Riadi ho a za jeho činnosť zodpovedá generálny riaditeľ, ktorého po prerokovaní s Pamiatkovou radou vymenúva a odvoláva minister kultúry. Pamiatkový úrad SR vykonáva v druhom stupni štátnu správu na úseku ochrany pamiatkového fondu, o ktorých v prvom stupni rozhodujú KPÚ.

Pamiatkový úrad SR riadi a kontroluje výkon štátnej správy uskutočňovaný KPÚ; rieši a koordinuje odborné a výskumné úlohy a rozpracúva teóriu a metodológiu ochrany pamiatkového fondu; zisťuje stav pamiatkového fondu a podmienky jeho ochrany; schvaľuje zásady ochrany pamiatkového územia vypracované KPÚ podľa pamiatkového zákona; rozhoduje v prvom stupni v správnom konaní vo veciach zverených mu pamiatkovým zákonom (rozhoduje o vyhlásení veci za NKP, o zmene alebo zrušení vyhlásenia veci za NKP, o vyhlásení ochranného pásma, o zmene alebo zrušení vyhlásenia ochranného pásma, o primeranej náhrade majetkovej ujmy, o primeranej náhrade nákladov, o náleznom, o povinnosti strieť vykonanie pamiatkového výskumu); preskúmava záväznú stanoviská KPÚ; rozhoduje o odvolaniach proti rozhodnutiam KPÚ a preskúmava ich rozhodnutia mimo odvolacieho konania; plní funkciu správcu príslušnej časti štátneho informačného systému; vedie archív v oblasti pamiatkového fondu; zabezpečuje rozvoj teórie a metodológie reštaurovania, buduje

6 KPÚ sídli v mestách Banská Bystrica, Bratislava, Košice, Nitra, Prešov, Trenčín, Trnava a Žilina. Pracoviská jednotlivých KPÚ sa nachádzajú v mestách Banská Štiavnica, Lučenec, Rožňava, Spišská Nová Ves so sídlom v Levoči, Topoľčany, Komárno (kancelária), Levoča, Poprad, Prievidza, Martin a Ružomberok.

7 § 3 pamiatkového zákona.

8 V súčasnosti grantový systém Obnovme si svoj dom.

9 § 4 – 8 pamiatkového zákona.

študijné, vývojové, reštaurátorské a analyticko-technologické pracovisko a laboratória; zabezpečuje pamiatkové výskumu a reštaurátorské práce, vykonáva a koordinuje dokumentačnú, vzdelávaciu, výchovnú, edičnú a propagačnú činnosť; poskytuje odbornú a metodickú pomoc KPÚ; spolupracuje s občianskymi združeniami a nadáciami zriadenými na záchranu, využívanie a prezentáciu pamiatkového fondu; podieľa sa na medzinárodných projektoch ochrany a obnovy NKP a pamiatkových území a spolupracuje s medzinárodnými organizáciami a partnerskými inštitúciami v zahraničí; poskytuje výpisy a odpisy z Ústredného zoznamu pamiatkového fondu; vydáva pre potreby orgánov verejnej správy, orgánov činných v trestnom konaní a súdov odborné posudky a odborné stanoviská vo veciach ochrany pamiatkového fondu, archeologických nálezov a archeologických nálezísk, zastupuje štát ako poškodenú stranu v trestnom konaní v rozsahu pôsobnosti podľa pamiatkového zákona; vydáva odborné stanovisko o pamiatkovej hodnote predmetu kultúrnej hodnoty podľa osobitného predpisu. Okrem uvedeného Pamiatkový úrad SR pripravuje v súčinnosti s orgánmi územnej samosprávy návrh na vyhlásenie pamiatkovej rezervácie, ktorý predkladá Ministerstvo kultúry SR vláde SR; podáva Ministerstvu kultúry SR návrh na vyhlásenie pamiatkovej zóny; môže podávať návrh Ministerstvu kultúry SR návrh na zápis NKP alebo pamiatkového územia do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO.¹⁰

KPÚ vykonáva štátnu správu vo svojom územnom obvode, ktorým je územný obvod kraja. Koná a rozhoduje v administratívno-právnych veciach samostatne. Rieďi ho a za jeho činnosť zodpovedá riaditeľ, ktorého vymenúva a odvoláva generálny riaditeľ Pamiatkového úradu SR. KPÚ je v prvom stupni vecne príslušným správnym orgánom, ktorý rozhoduje o právach a povinnostiach právnických a fyzických osôb na úseku ochrany pamiatkového fondu, archeologických nálezov a archeologických nálezísk, ak pamiatkový zákon neustanovuje inak.

KPÚ vykonáva štátny pamiatkový dohľad nad stavom, využívaním a zabezpečením ochrany pamiatkového fondu, archeologických nálezov a archeologických nálezísk; vypracúva a vydáva zásady ochrany pamiatkového územia, vypracúva podklady súvisiace s obstarávaním územnoplánovacej dokumentácie pre príslušné orgány štátnej správy a územnej samosprávy, spolupracuje s nimi v procese spracovania prípravnej, projektovej a reštaurátorskej dokumentácie na záchranu, obnovu a využitie NKP, pamiatkových území, archeologických nálezov a archeologických nálezísk; usmerňuje činnosti právnických a fyzických osôb pri záchrane, obnove a využívaní pamiatkového fondu, archeologických nálezov a archeologických nálezísk a poskytuje im odbornú a metodickú pomoc; rozhoduje: o premiestnení NKP; o umiestnení reklamy, reklamného, informačného, propagačného alebo technického zariadenia, ktoré nie je stavbou na NKP alebo v pamiatkovom území; o náprave; o zámere obnovy NKP; o obnove NKP; o zámere úpravy nehnuteľnosti v pamiatkovom území; o úprave nehnuteľnosti v pamiatkovom území; o zastavení prác; o nálezoch; o zámere reštaurovania; o reštaurátorských dokumentáciách; o pamiatkových

výskumoch; o priestupkoch; o iných správnych deliktoch; vydáva záväzné stanoviská: o umiestnení reklamy, reklamného, informačného, propagačného alebo technického zariadenia pre rozhodovanie stavebného úradu vo veciach NKP, pamiatkových území a ochranných pásiem; pre rozhodovanie iných orgánov štátnej správy a orgánov územnej samosprávy, ktorými môžu byť dotknuté záujmy chránené pamiatkovým zákonom; o prípravných a projektových dokumentáciách; o zámere úpravy nehnuteľnosti, ktorá nie je NKP, ale sa nachádza v ochrannom pásme; pre konanie stavebného úradu; vydáva stanoviská k územnému plánu regiónu, územnému plánu obce a územnému plánu zóny; vydáva na žiadosť obce alebo vyššieho územného celku súhlas (záväzné stanovisko) na prevod pozemkov podľa § 50c ods. 4 zákona č. 326/2005 Z. z. o lesoch v znení neskorších predpisov; spolupracuje pri zabezpečovaní osobitnej ochrany NKP s orgánmi štátnej správy a orgánmi územnej samosprávy v období krízovej situácie alebo mimoriadnej situácie pri príprave opatrení na uvedené situácie; zabezpečuje v období krízovej situácie, mimoriadnej situácie a pri prevzatí do úschovy alebo premiestnení hnutelnej NKP v rámci nápravných opatrení dočasnú odbornú úschovu hnutelnej NKP; poskytuje obci metodickú a odbornú pomoc pri evidovaní miestnych pamätihodností; dohliada na dodržiavanie pamiatkového zákona a prijíma opatrenia na odstránenie nedostatkov pri ochrane pamiatkového fondu, archeologických nálezov a archeologických nálezísk; ukladá pokuty za priestupky a iné správne delikty.¹¹

Vlastník, správca, alebo iný držiteľ NKP alebo nehnuteľnosti v pamiatkovom území komunikuje predovšetkým s odbornými pracovníkmi príslušného KPÚ.

4. 2. ORGÁNY ÚZEMNEJ SAMOSPRÁVY

Okrem orgánov štátnej správy na úseku ochrany pamiatkového fondu vyplývajú z ustanovení pamiatkového zákona povinnosti aj orgánom územnej samosprávy.

Samosprávny kraj má vo svojom územnom obvode vytvárať podmienky na ochranu pamiatkového fondu, vyjadrovať sa o návrhoch na vyhlásenie a zrušenie pamiatkových území a spolupracovať s orgánmi štátnej správy na úseku ochrany pamiatkového fondu pri záchrane, obnove a využívaní NKP a pamiatkových území.¹²

Obec má vytvárať všetky podmienky potrebné na zachovanie, ochranu, obnovu a využívanie pamiatkového fondu na území obce, vrátane spolupráce s KPÚ.¹³ V praxi je aplikácia týchto ustanovení pamiatkového zákona zložitejšia, v niektorých obciach, mestách a samosprávnych krajoch sú aktivity podporujúce ochranu kultúrneho dedičstva, no vo väčšine ostatných orgánov územnej samosprávy absentujú zamestnanci so zameraním na problematiku ochrany kultúrneho dedičstva.

Mesto Bratislava má ako jediné mesto na Slovensku pamiatkovú organizáciu v správe mesta. Mestský

¹⁰ § 10 pamiatkového zákona.

¹¹ § 11 pamiatkového zákona.

¹² § 13 pamiatkového zákona.

¹³ § 14 pamiatkového zákona.

ústav ochrany pamiatok v Bratislave je mestskou organizáciou so špecializovaným vedecko-výskumným zameraním.

Vykonáva výskumné, dokumentačné, konzultačné a propagačné aktivity v oblasti ochrany kultúrneho dedičstva. Jeho predchodcom je Mestská správa pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody (vznik v roku 1968), ktorá sa v roku 1992 transformovala na dnešný Mestský ústav ochrany pamiatok.¹⁴

Pamiatkový zákon umožňuje obciam vytvoriť evidenciu pamätihodností obce, kde môžu zaradiť okrem hnutelných vecí a nehnuteľných vecí aj kombinované diela prírody a človeka, historické udalosti, názvy ulíc, zemepisné a katastrálne názvy, ktoré sa viažu k histórii a osobnostiam obce.¹⁵

Evidencia pamätihodností obce je vhodným nástrojom obcí na prezentáciu kultúrneho dedičstva, či miestnej identity a v súčasnosti už mnoho obcí disponuje predmetnou evidenciou.

4.3. INÉ

Na ochrane pamiatkového fondu sa v rámci svojich možností a kompetencií podieľajú aj niektoré ústavy Slovenskej akadémie vied (napr. Archeologický ústav, Ústav dejín umenia), univerzity, vysoké školy a ich katedry, ústavy a pracoviská (napr. Fakulta architektúry STU, Stavebná fakulta alebo UNESCO Katedra pre obnovu architektonického dedičstva na Slovenskej technickej univerzite, Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, Stavebná fakulta Žilinskej univerzity v Žiline, Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave, a pod.). Významný prínos pre ochranu, propagáciu a zvýšenie povedomia majú aj mimovládne organizácie, napr. Academia Istropolitana Nova, ICOMOS Slovensko, Oživené pamiatky, Čierne diery, Gotická cesta a iné).

► Schéma 1. Orgány štátnej správy na úseku ochrany pamiatkového fondu.

14 Dostupné na: muop.bratislava.sk/vismo/o_utvar.asp?id_org=600176&id_u=10&p1=7166

15 Do zoznamu sa nezaraďujú NKP, na ktoré sa vzťahuje ochrana v rámci pamiatkového zákona.

5. ROZHODOVACÍ PROCES A KOMUNIKÁCIA S KPÚ

Cieľom rozhodovacieho procesu a metodologickej činnosti KPÚ je ochrana pamiatkového fondu, archeologických nálezov a archeologických nálezísk a zabezpečenie takého výkonu štátnej správy, ktorý nenaruší hodnotu a autenticitu NKP, pamiatkových území, archeologických nálezov a archeologických nálezísk. Ich hodnota nie je len vo vonkajšom vzhľade, ale taktiež v celistvosti všetkých ich zložiek ako jedinečnom výsledku dobových stavebných techník a postupov. Práca odborných pracovníkov KPÚ je náročná činnosť, ktorá si vyžaduje nielen multidisciplinárny prístup, ale i určité osobnostné predpoklady a celoživotné vzdelávanie pracovníka. Ide o proces, ktorý si vyžaduje individuálne posúdenie a dôkladné poznanie dostupných archívnych, mapových či iných podkladov.

5.1. VŠEOBECNÉ ZÁSADY OCHRANY PAMIATKOVÉHO FONDU

Keďže sú NKP rozmanité a vrstevnaté štruktúry, nie je jednoduché stanoviť všeobecne platný návod na ich obnovu. Nie je možné použiť rovnaké metodické postupy pri obnove gotického hradu a technickej pamiatky z 20. storočia.

Všeobecné zásady prístupov k ochrane pamiatkového fondu:

- 1. zásada šetrnosti k dochovanej historickej substancii** – zachovanie hmotnej substancie, ktorá nesie pamiatkovú hodnotu, pre ktoré bola vec vyhlásená za NKP. Pôvodné materiály a konštrukcie by sa nemali odstraňovať bezdôvodne a neuvážene nahrádzať kópiami či novotvarmi;¹⁶ k odstráneniu by malo prísť až v prípade, keď existuje závažný dôvod na výmenu, napr. keď je stav konštrukcie či materiálu naďalej preukázateľne fyzicky neutržateľný,
- 2. zásada rešpektovania vývojových vrstiev** – pre historické objekty je typické prelínanie jednotlivých vývojových fáz s ich slohovými a materiálovo-technickými charakteristikami. Táto vývojová vrstevnatosť by mala byť rešpektovaná a neskoršie vrstvy by sa nemali mechanicky odstraňovať,
- 3. zásada reverzibility** – zásah do NKP počas jej obnovy by mal byť podľa možnosti reverzibilný, t. j. odstrániteľný,
- 4. zásada celistvej interpretácie/integrity** – jednotlivé časti NKP by mali byť interpretované vždy s ohľadom na svoje postavenie v celku; nemali by byť z kontextu celkovej štruktúry vytrhávané napríklad nevhodným zdôraznením, neopodstatnenými akcentmi, odlišným prístupom k prezentácii materiálu a pod.,

5. zásada vierohodnosti stvárnenia/autenticita

– NKP je umeleckým dielom a vzniká v určitej slohovej etape, prípadne sa v nasledujúcich etapách mení a nesie dobové rysy estetických, výtvarných a technologických postupov, ktoré spoluvytvárajú jeho hodnotu; obnova NKP musí tieto individuálne hodnoty rešpektovať a nedeformovať ich nepremyslenými či svojvoľnými interpretáciami – napr. omietkou nevhodnej štruktúry, expresívnu farebnosťou či plastovými oknami na historických objektoch,

6. zásada kontextuálneho prístupu

– prevažná časť NKP sa nachádza v kontexte okolitej zástavby, preto by nemali byť obnovované ako solitéry, bez zvázenia ich väzieb na širší kontext okolitej zástavby; výsledná podoba NKP po obnove by mala byť posúdená s ohľadom na širšie okolie, v ktorom sa uplatňuje, napr. farebné riešenie fasád.¹⁷

5.2. VÝZNAM ÚDRŽBY PRI OCHRANE PAMIATKOVÉHO FONDU

Preventívna údržba je často podceňovaný a dlhodobo zanedbávaný spôsob ochrany stavieb. Ide o šetrný spôsob, pri ktorom sa vo výraznej miere zachovávajú pamiatkové hodnoty, údržbou sa nemenia konštrukcie ani ich vzhľad. Cieľom je odstrániť drobné poškodenia, prípadne včasným zásahom predĺžiť životnosť konštrukcií a ich povrchov, čím sa zabráni vzniku väčších škôd a zvýšeným finančným nákladom na následnú obnovu. Údržbu je potrebné robiť včas, ideálne je mať pre každú NKP spracovaný plán údržby, kde budú stanovené intervaly a práce, ktoré majú byť realizované.¹⁸ Viac pozri v: [Vetranie a mikroklima](#), [Vlhnutie objektov, soli a sanácia vlhkosti](#), [abiodegradácia \(riasy, machy, huby\)](#), [sanácia](#), [Metodika C.3.2 Systém monitoringu údržby pamiatok](#).

Údržba NKP je z právneho hľadiska obsiahnutá nielen v pamiatkovom zákone, ale i zákone č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení neskorších predpisov (ďalej len „stavebný zákon“). Podľa § 55 ods. 2 písm. d) stavebného zákona je v prípade NKP potrebné ohlásenie pri všetkých udržiavacích prácach. Definícia bežných udržiavacích prác je uvedená v § 139b ods. 16 stavebného zákona. Udržiavacie práce sú súčasne v zmysle pamiatkového zákona v prípade NKP považované za obnovu podľa § 32 ods. 1:

„Obnova kultúrnej pamiatky (ďalej len „obnova“) je súbor špecializovaných umelecko-remeselných činností a iných odborných činností, ktorými sa vykonáva údržba, konzervovanie, oprava, adaptácia alebo rekonštrukcia kultúrnej pamiatky alebo jej časti s cieľom zachovať jej pamiatkové hodnoty. Obnovou na účely

¹⁷ GIRSA, V. et al. *Předprojektová příprava a projektová dokumentace v procesu péče o stavební památky*. Praha: Národní památkový ústav, ústřední pracoviště, 2004. ISBN 80-86234-36-3.

¹⁸ IŽVOLT, P. *Údržba historických stavieb*. Bratislava: Pamiatkový úrad Slovenskej republiky, 2017. ISBN 978-80-89175-76-5.

¹⁶ Viac pozri v: [Terminologický slovník](#).

tohto zákona sa rozumejú aj činnosti, ktoré nepodliehajú ohláseniu ani povoleniu podľa osobitného predpisu."

Keďže pamiatkový zákon definuje obnovu NKP pomerne širokým spôsobom, je potrebné akékoľvek zásahy vopred konzultovať s odbornými pracovníkmi príslušného KPÚ. Povinnosť predložiť žiadosť o vydanie rozhodnutia pred začatím obnovy vlastníkovi (prípadne správcovi alebo inému držiteľovi) NKP určuje pamiatkový zákon. Podľa § 32 ods. 2 pamiatkového zákona „pred začatím obnovy je vlastníkom kultúrnej pamiatky povinný krajskému pamiatkovému úradu predložiť žiadosť o vydanie rozhodnutia o zámere obnovy. Ak vlastník začne obnovu bez právoplatného rozhodnutia o zámere obnovy, krajský pamiatkový úrad začne konanie o obnove vydaním oznámenia o začatí konania o obnove, ktoré doručí vlastníkovi kultúrnej pamiatky, a vyzve ho, aby práce až do vydania rozhodnutia zastavil."

5.3. SCHVALOVACÍ PROCES OBNOVY NKP

Včasná komunikácia a predloženie žiadosti s plánovaným zámerom je dôležité z toho dôvodu, aby sa predišlo nevhodným a rušivým zásahom do NKP i nehnuteľností v pamiatkovom území. Viac pozri v: [Vademecum](#), pre viac informácií o konkrétnych krokoch odborných pracovníkov KPÚ a vlastníka, resp. ním povereného zástupcu.

Pre prípravu a realizáciu kvalitnej obnovy NKP je potrebné dosiahnuť určitý stupeň poznania a následne si stanoviť jasne dosiahnuteľný cieľ.

Komunikácia medzi vlastníkom, odborným pracovníkom KPÚ, architektom/projektantom či výskumníkom je v procese prípravy obnovy nevyhnutná. Dôležité je poznať zámer a potreby vlastníka, jeho očakávania a zároveň zvoliť taký prístup obnovy,¹⁹ ktorý bude rešpektovať pamiatkové hodnoty predmetnej NKP.

K predloženému zámeru vlastníka vydá KPÚ rozhodnutie o zámere obnovy, ktoré musí byť vydané v súlade so zákonom č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (ďalej len „správny poriadok“).²⁰

Podľa § 49 ods. 1 správneho poriadku lehota pre vydanie rozhodnutia „v jednoduchých veciach, najmä ak možno rozhodnúť na podklade dokladov predložených účastníkom konania, správny orgán rozhodne bezodkladne."

Podľa § 49 ods. 2 správneho poriadku lehota pre vydanie rozhodnutia „v ostatných prípadoch, ak osobitný zákon neustanovuje inak, je správny orgán povinný rozhodnúť vo veci do 30 dní od začatia konania; vo zvlášť zložitých prípadoch rozhodne najneskôr do 60 dní; ak nemožno vzhľadom na povahu veci rozhodnúť ani v tejto lehote, môže ju primerane predĺžiť odvolací orgán (orgán príslušný rozhodnúť o rozklade). Ak správny orgán nemôže rozhodnúť do 30, prípadne do 60 dní, je povinný o tom účastníka konania s uvedením dôvodov upovedomiť."

19 Viac pozri v: [Terminologický slovník, Reštaurovanie výtvarných súčastí architektúry](#).

20 Správny poriadok v § 47 ods. 1 definuje náležitosti rozhodnutia, t. j. rozhodnutie musí obsahovať výrok, odôvodnenie a poučenie o odvolaní (rozklade).

KPÚ je povinný preskúmať obsah podania, jeho náležitosti, doručené podklady a overiť vlastníctvo NKP. Keďže dňom doručenia podania bolo začaté správne konanie,²¹ KPÚ je povinný upovedomiť všetkých známych účastníkov konania²² a zároveň im umožniť uplatniť návrhy a pripomienky, vyjadriť sa k podkladom pre rozhodnutie, spôsobu ich zistenia a navrhnúť ich doplnenie v lehote určenej KPÚ.²³

KPÚ je povinný pre vydanie rozhodnutia zistiť presne a úplne skutočný stav veci a za týmto účelom si obstará potrebné podklady.²⁴ Podľa § 38 správneho poriadku môže vykonať miestnu obhliadku predmetnej NKP, na ktorú prizve (písomne, telefonicky, e-mailom, osobne) známych účastníkov konania, ako aj toho kto je oprávnený s vecou nakladať a umožní účastníkom konania vyjadriť sa k veci, ktorá je predmetom konania.²⁵

KPÚ podľa § 11 ods. 2 písm. a) pamiatkového zákona „vykonáva štátny pamiatkový dohľad nad stavom, využívaním a zabezpečením ochrany pamiatkového fondu, archeologických nálezov a archeologických nálezísk." Ak sa pred vydaním rozhodnutia štátny pamiatkový dohľad uskutočnil, je potrebné vyhotoviť písomný záznam, ktorý bude súčasťou spisu.

Podkladom pre vydanie rozhodnutia KPÚ sú všetky dostupné archívne, prípravné či projektové dokumentácie, výskumné dokumentácie a v prípade nehnuteľností v pamiatkových územiach sú podkladom zásady ochrany pamiatkového územia (ďalej len „zásady ochrany“).

Zdrojom cenných informácií sú metodiky, ktoré od roku 2024 rámujú rozhodovanie KPÚ a slúžia na skvalitnenie a zjednotenie metodických postupov pri ochrane pamiatkového fondu.

Metodiky sú jedným z podkladov pre rozhodnutie. Z hľadiska zákonnosti má metodické usmernenie odporúčací charakter, na rozdiel od zásad ochrany, ktoré sú dokumentom na vykonávanie základnej ochrany územia podľa § 29 ods. 2 pamiatkového zákona. Aby mali metodiky vyššiu právnu silu, je potrebné ich zapracovať do zásad ochrany v rámci ich aktualizácie alebo ich k zásadám ochrany priradiť formou dodatku.

Po preskúmaní predloženého podania a na základe dostupných podkladov, prípadne po miestnej obhliadke NKP, KPÚ podľa § 32 ods. 4 pamiatkového zákona vydá rozhodnutie, v ktorom vo výrokovej časti určí, či je predložený zámer prípustný alebo neprípustný,²⁶ prípadne určí podmienky, za ktorých ho je možné pripravovať a vykonávať. V podmienkach rozhodnutia KPÚ môže určiť, či realizácii obnovy musí predchádzať spracovanie výskumov alebo prípravnej či projektovej dokumentácie. Niektoré časti obnovy menšieho rozsahu prípadne základnej údržby je možné vykonávať bez výskumov alebo

21 § 18 ods. 2 správneho poriadku.

22 Ak sa konanie nezačalo na návrh účastníka konania a iní účastníci konania nie sú KPÚ známi.

23 § 3 ods. 2 a § 33 správneho poriadku.

24 § 32 ods. 1 správneho poriadku.

25 § 38 ods. 3 správneho poriadku a § 33 ods. 2 správneho poriadku.

26 Ak predložený zámer naruša či likviduje pamiatkové hodnoty a nevedie k ochrane NKP.

prípravnej či projektovej dokumentácie. O uvedenom však rozhodne KPÚ.²⁷

Ak KPÚ požaduje spracovanie výskumu alebo prípravnej či projektovej dokumentácie, vlastník alebo ním poverená osoba ho zadá na spracovanie oprávneným osobám.

Pamiatkový výskum môže podľa § 35a ods. 1 pamiatkového zákona vykonávať:

- fyzická osoba, ktorá má osvedčenie o osobitnej odbornej spôsobilosti na vykonávanie pamiatkového výskumu,
- Pamiatkový úrad SR alebo ním zriadená právnická osoba prostredníctvom fyzickej osoby, ktorá je v pracovnoprávnom vzťahu s Pamiatkovým úradom SR alebo ním zriadenou právnickou osobou, spĺňa kvalifikačné predpoklady podľa odseku 3 písm. a) a c) pamiatkového zákona a má poverenie od Pamiatkového úradu SR alebo ním zriadenej právnickej osoby na vykonávanie pamiatkového výskumu.²⁸

Projektovú dokumentáciu obnovy môže podľa § 32 ods. 8 pamiatkového zákona spracovať len fyzická osoba autorizovaná podľa osobitného predpisu.²⁹ Projektovú dokumentáciu a každú jej zmenu v priebehu spracovania je vlastník povinný prerokovať s KPÚ. Po spracovaní ju predloží na posúdenie KPÚ, ktorý ku každej prípravnej a projektovej dokumentácii vydá osobitné záväzné stanovisko.

Vo všetkých druhoch ďalšieho konania (stavebné, územné, kolaudačné, o povolení zmeny stavby, o dodatočnom povolení stavby, atď.) rozhoduje stavebný úrad na základe záväzného stanoviska KPÚ. Stavebný úrad tak postupuje aj vtedy, ak práce možno vykonať na základe ohlásenia.

Ak vlastník s vydaným rozhodnutím nesúhlasí, postupuje podľa poučenia v príslušnom rozhodnutí.

Proti rozhodnutiu je možné podať odvolanie v lehote 15 dní odo dňa jeho doručenia na správnom orgáne, ktorý rozhodnutie vydal.³⁰

Výkon práv a povinností vyplývajúcich z rozhodnutia sa odkladá až do právoplatnosti rozhodnutia o odvolaní. Odvolacím orgánom je Pamiatkový úrad SR, s výnimkou autoremedúry, tzv. samoopravy, kedy orgán, ktorý napadnuté rozhodnutie vydal, môže odvolaniu vyhovieť v celom rozsahu a vtedy rozhodne on sám. Právoplatné rozhodnutia orgánov verejnej správy sú preskúmateľné súdom, ak účastník konania pred ich právoplatnosťou vyčerpal všetky riadne opravné prostriedky. Inými slovami rozhodnutie KPÚ je preskúmateľné súdom po tom, čo účastník konania podal odvolanie, o ktorom rozhodol Pamiatkový úrad SR a účastník konania sa nestotožnil s jeho rozhodnutím o odvolaní.

27 Viac pozri v: [Požiadavky na predprojektovú a projektovú prípravu](#).

28 Zoznam fyzických osôb, ktoré majú platné osvedčenie o odbornej spôsobilosti v konkrétnom odbore pamiatkového výskumu, zverejňuje Ministerstvo kultúry SR a je dostupný na - www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/kulturne-dedicstvo/ochrana-pamiatkového-fondu/pamiatkovy-vyskum/.

29 *Zákon Slovenskej národnej rady č. 138/1992 Zb. o autorizovaných architektov a autorizovaných stavebných inžinieroch v znení neskorších predpisov*.

30 § 53 a § 54 správneho poriadku.

Ak KPÚ zistí, že vlastník nezabezpečuje základnú ochranu NKP, začne konanie o tom, aby vlastník v určenej lehote a za určených podmienok zabezpečil na vlastné náklady nápravu, a to najmä uvedením vecí do stavu, ktorý neohrozuje zachovanie jej pamiatkových hodnôt.³¹

V prípade, že sa vlastník dopustí priestupku na úseku ochrany pamiatkového fondu podľa § 42 ods. 1 pamiatkového zákona prípadne iného správneho deliktu podľa § 43 ods. 1, začne KPÚ priestupkové konanie alebo konanie o inom správnom delikte.³²

KPÚ môže uložiť pokutu až do výšky dvojnásobku pokuty, ak ide o NKP, pamiatkové územie, ochranné pásmo alebo archeologické nálezisko zapísané do Zoznamu svetového kultúrneho dedičstva UNESCO.³³ Uložením pokuty nezaniká povinnosť vykonať opatrenie uložené KPÚ. Ak nedošlo k náprave, pokutu možno uložiť aj opakovane.³⁴

31 § 31 ods. 1 pamiatkového zákona.

32 Výška pokút je určená v § 42 ods. 2 a § 43 ods. 2 pamiatkového zákona.

33 § 42 ods. 3 pamiatkového zákona

34 § 42 a 43 pamiatkového zákona.

6. VYHLASOVANIE NKP

Proces vyhlasovania veci za súčasť pamiatkového fondu začína návrhom, ktorý môže podať každá fyzická a právnická osoba.

Nasleduje odborné posúdenie v príslušnej komisii, spracovanie odborných podkladov a končí vydaním rozhodnutia Pamiatkového úradu SR v prvom stupni, prípadne rozhodnutím Ministerstva kultúry SR v druhom stupni. Pri zmene a zrušení vyhlásenia je postup obdobný. Nehnuteľnú alebo hnuteľnú vec s pamiatkovými hodnotami vyhlasuje za NKP Pamiatkový úrad SR z vlastného podnetu, a to rozhodnutím v správnom konaní.³⁵

Účastníkom správneho konania je vlastník predmetnej veci a pri nehnuteľnej veci aj obec, na území ktorej sa táto nachádza. Pri nehnuteľnej NKP môže Pamiatkový úrad SR vyhlásiť rozhodnutím aj jej ochranné pásmo. Pamiatkovú zónu vyhlasuje na základe návrhu Pamiatkového úradu SR rozhodnutím Ministerstvo kultúry SR, pamiatkovú rezerváciu vyhlasuje na návrh Ministerstva kultúry SR vláda SR nariadením.

Vec je chránená podľa pamiatkového zákona už od začatia správneho konania, nie až nadobudnutím právoplatnosti rozhodnutia vo veci. Vlastník alebo správca veci vyhlasovanej za NKP je povinný chrániť ju pred ohrozením, poškodením, znehodnotením, odcudzením alebo vývozom z územia SR v čase od doručenia oznámenia o začatí konania o vyhlásení veci za NKP až do nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia.

Ústredný zoznam pamiatkového fondu (ďalej len „ÚZPF“) je zoznam nehnuteľných a hnuteľných NKP, pamiatkových rezervácií a pamiatkových zón.

Každá z týchto súčastí pamiatkového fondu má svoj osobitný register. ÚZPF vedie Pamiatkový úrad SR a neustále sa aktualizuje a dopĺňa o veci či územia, ktoré boli vyhlásené za NKP alebo pamiatkové rezervácie a pamiatkové zóny. Zároveň sa zo zoznamu vyradujú tie, ktorých vyhlásenie bolo rozhodnutím zrušené.³⁶

Pamiatkový zákon definuje pamiatkovú hodnotu ako „súhrn významných historických, spoločenských, krajinných, urbanistických, architektonických, vedeckých, technických, výtvarných alebo umelecko-remeselných hodnôt, pre ktoré môžu byť veci predmetom individuálnej alebo územnej ochrany.“³⁷ Na základe posúdenia týchto pamiatkových hodnôt sú veci vyhlasované za NKP.

V odbornej literatúre sa stretávame s iným členením a väčším rozsahom pamiatkových hodnôt v porovnaní s definovaním v pamiatkovom zákone. Príkladom je definovanie charakteru a kategórií kultúrno-historických hodnôt, ktoré popisuje Pavel Gregor a kol. v publikácii *Obnova pamiatok*.³⁸

³⁵ § 15 pamiatkového zákona.

³⁶ Viac pozri v: [Kategorizácia pamiatkového fondu](#).

³⁷ § 2 ods. 2 pamiatkového zákona.

³⁸ GREGOR, P. et al. *Obnova pamiatok*. Bratislava: PERFEKT, 2008, s. 67-68. ISBN 978-80-8046-405-9.

7. CHARAKTER PAMIATKOVEJ OCHRANY

V zmysle pamiatkového zákona sa ochrana pamiatkového fondu zameriava na ochranu individuálnu (konkrétne NKP) a ochranu územnú/plošnú (pamiatkové rezervácie a pamiatkové zóny).

Individuálna ochrana sa týka NKP ako solitéru alebo predmetu. V prípade nehnuteľnej NKP ide o ochranu celku, vrátane exteriérového výrazu (tvar, hmota, mierka, proporcia, fasády, strešné roviny a krytina) i interiérových súčastí (vnútorná dispozícia, podlahy, stropy, vykurovacie zariadenia, okenné i dverné konštrukcie, architektonické prvky a detaily, stavebný materiál, farebnosť a i.).

Podľa § 27 ods. 1 pamiatkového zákona „základná ochrana kultúrnej pamiatky je súhrn činností a opatrení vykonávaných na predchádzanie ohrozeniu, poškodeniu, zničeniu alebo odcudzeniu kultúrnej pamiatky, na trvalé udržiavanie dobrého stavu vrátane prostredia kultúrnej pamiatky a na taký spôsob využívania a prezentácie, ktorý zodpovedá jej pamiatkovej hodnote a technickému stavu.“

Územná ochrana spočíva v ochrane vybraných historických sídelných útvarov – pamiatkových rezervácií a pamiatkových zón. Územná pamiatková ochrana sa vzťahuje na všetky objekty a parcely, ktoré sa nachádzajú v predmetnom chránenom území (stavby, záhrady, pozemky, verejné priestranstvá, cesty a pod.).

Podľa § 29 ods. 1 pamiatkového zákona „základná ochrana pamiatkového územia je súhrn činností a opatrení, ktorými orgány štátnej správy a orgány územnej samosprávy v spolupráci s vlastníkami nehnuteľností zabezpečujú zachovanie pamiatkových hodnôt v území, ich dobrý technický, prevádzkový a estetický stav, ako aj vhodný spôsob využitia jednotlivých stavieb, skupín stavieb, areálov alebo urbanistických súborov a vhodné technické vybavenie pamiatkového územia.“

Pre jednotlivé pamiatkové územia vypracúva príslušný KPÚ zásady ochrany pamiatkového územia, ktoré sú dokumentom na vykonávanie základnej ochrany a sú podkladom pre územný plán.

V zmysle judikatúry súdov je rozhodnutie na základe zásad ochrany považované za rozhodnutie v súlade so zákonom. Zásady ochrany obsahujú požiadavky na primerané funkčné využitie územia, na zachovanie, údržbu a regeneráciu historického pôdorysu a parcelácie, materiálovej a objektivej skladby, výškového a priestorového usporiadania objektov, architektonického výrazu, prvkov uličného interiéru a uličného parteru, historickej zelene, charakteristických pohľadov, siluety a panorámy, archeologických nálezísk, prípadne ďalších kultúrnych a prírodných hodnôt pamiatkového územia.^{39 40}

39 § 29 ods. 2 a 3 pamiatkového zákona.

40 Viac pozri v: [Urbanizmus](#).

Zásady ochrany sú dostupné na webovej stránke Pamiatkového úradu SR – www.pamiatky.sk/databazy/pamiatkove-uzemia-prehľad/, vo fyzickej podobe na príslušných KPÚ a ich pracoviskách, prípadne na mestskom a obecnom úrade príslušných miest a obcí.

Pamiatková rezervácia „je územie s uceleným historickým sídelným usporiadaním a s veľkou koncentráciou nehnuteľných kultúrnych pamiatok alebo územie so skupinami významných archeologických nálezov a archeologických nálezísk, ktoré možno topograficky vymedziť. Vyhlasuje ju na návrh Ministerstva kultúry SR Vláda SR nariadením, v ktorom vymedzí jej územie. Návrh na vyhlásenie pamiatkovej rezervácie pripravuje Pamiatkový úrad SR v súčinnosti s orgánmi územnej samosprávy.“⁴¹

Pamiatková zóna „je územie s historickým sídelným usporiadaním, územie kultúrnej krajiny s pamiatkovými hodnotami alebo územie s archeologickými nálezmi a archeologickými náleziskami, ktoré možno topograficky vymedziť. Vyhlasuje ju na návrh Pamiatkového úradu SR Ministerstvo kultúry SR rozhodnutím, v ktorom vymedzí jej územie. Účastníci konania sú o rozhodnutí informovaní verejnou vyhláškou.“⁴²

Viac pozri v: [Vademecum](#), pre viac informácií ako postupovať pri úprave nehnuteľnosti v pamiatkovom území.

Významným regulačným nástrojom ochrany, ktorými orgány ochrany pamiatkového fondu chránia a usmerňujú rozvoj prostredia pamiatkových území alebo okolie nehnuteľných NKP je ochranné pásmo.⁴³ Ochranné pásmo vyhlasuje na základe stanoviska obce Pamiatkový úrad SR rozhodnutím, v ktorom vymedzí jeho územie a podmienky ochrany.⁴⁴ Ochranné pásma nie sú súčasťou pamiatkového fondu, ale slúžia na jeho ochranu a usmernený rozvoj.

41 § 16 ods. 1 a 2 pamiatkového zákona.

42 § 17 ods. 1 a 2 pamiatkového zákona.

43 Ochranné pásmo nie je pamiatkovým územím.

44 § 18 ods. 1 a 2 pamiatkového zákona.

8. PAMIATKOVÁ OCHRANA V MEDZINÁRODNÝCH DOKUMENTOCH

Jedným zo zásadných faktorov, formujúcich legislatívny rámec v oblasti pamiatkovej ochrany sú medzinárodne platné dokumenty, ktoré v rôznej miere záväznosti dopĺňajú platnú národnú legislatívu. Ide o výsledky medzinárodnej spolupráce, ktoré sa premietajú do legislatívy signatárskych krajín alebo do príslušného odborného prostredia, a formujú tak nielen odbornú, ale často aj spoločenskú diskusiu.

Potreba vzniku medzinárodne platných dokumentov bola prvýkrát aktuálna po druhej svetovej vojne, v období, keď sa ľudstvo prvýkrát zaoberalo problematikou obrovských plošných strát kultúrneho dedičstva na celom svete. Princípy formulované napr. v tzv. Benátskej charte medzinárodne formovali oblasť ochrany a obnovy pamiatok. Tieto zjednocujúce princípy sa však často na národnej úrovni mierne odlišovali, keďže medzinárodné spoločenstvo kladlo vždy dôraz na diverzitu svetového kultúrneho dedičstva.

Medzinárodne platné dokumenty sa v zásade líšia na základe miery ich právnej záväznosti v danej krajine. Dohovory (UNESCO, Rada Európy, UNIDROIT) ustanovujú medzinárodný režim ochrany a signatári týchto dokumentov sú povinní zjednotiť všeobecné znenia dohovorov s národnou legislatívou.

Medzinárodné zmluvy prijaté a ratifikované podľa čl. 7 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky sú právne záväzné a majú prednosť pred zákonmi SR.

UNESCO ako aj Rada Európy často vydávajú pre členské štáty odporúčania, ktoré sú princípmi, zásadami či normami pre konkrétnu problematiku kultúrneho dedičstva. Tieto môže členský štát prijať za svoje, čím mu vznikne povinnosť uviesť príslušné odporúčanie do praxe.

Charty sú mienkotvorné dokumenty, ktoré v zásade formujú medzinárodný diškurz v oblasti cieľov, práv, zásad a úloh medzinárodného spoločenstva. Ich autori sú renomovaní mienkotvorní odborníci, ktorí znenie charty definujú v rovine spoločenskej a kultúrnej normy, ktorá však nie je právne záväzná. Medzinárodným spoločenstvom (ICOMOS, UNESCO) sú ďalej vydávané rôzne smernice a zásady, ktoré definujú súbor princípov a odporúčaní potrebných dodržiavať v danej oblasti ochrany kultúrneho dedičstva. Rezolúcie (uznesenia) a deklarácie vznikajú ako ideový výsledok kolektívnej činnosti odborníkov, ktorá je špecifická pre závery sympózií, konferencií, kolokvií a iných zhromaždení. Tieto uznesenia sú častokrát podkladom pre vypracovanie ďalších zásadných dokumentov.

Súbor textov, ktoré zo začiatku definovali ochranu kultúrneho dedičstva vo všeobecnej rovine,

postupne rozširovalo medzinárodné spoločenstvo o ďalšie zásadné dokumenty, ktoré sa zameriavali na jej konkrétne špecifiká (archeológia, autenticita, nehmotné kultúrne dedičstvo atď.). Viaceré z vymenovaných dokumentov sú základnými piliermi a východiskovými podkladmi pri záchrane, dokumentovaní, využívaní i pri propagovaní kultúrneho dedičstva na celom svete, Slovensko nevynímajúc. Cieľom kapitoly bolo uviesť známe legislatívne záväzné, ako aj ideové a odporúčacie dokumenty v chronologickom poradí (na základe roku vydania) a s uvedením zdroja originálneho znenia, prípadne prekladu do slovenského jazyka (pokiaľ existuje). V texte sú zvýraznené viaceré dokumenty, ktoré boli a sú zásadné pre formovanie ochrany a obnovy pamiatok nielen na Slovensku.

Kultúrne dedičstvo aj v súčasnosti čelí nielen výzvam 21. storočia, ale aj viacerým vážnym hrozbám. Pamiatky sú aj naďalej bezohľadne ničené v nezmyselných vojnových konfliktoch, hrozí im poškodenie či zánik v dôsledku hrozieb a dopadov klimatických zmien alebo čelia nástrahám spoločnosti ovplyvnenej životom v postfaktuálnej dobe. Neustále meniaci sa prítomnosť vytvára situácie, na ktoré je v prostredí medzinárodného spoločenstva nutné reagovať. Potreba vzniku normatívnych a ideových dokumentov s cieľom zachovať dedičstvo budúcim generáciám tu preto bude aj v budúcnosti. Princípy definované v existujúcich normatívnych textoch majú často nadčasovú platnosť pre ochranu kultúrneho dedičstva a naďalej budú zdrojom inšpirácie a úvah. „Vo svete neustále vystavenom silám globalizácie a homogenizácie, v ktorom je hľadanie kultúrnej identity vyjadrované prostredníctvom agresívneho nacionalizmu a vylučovaním menšinových kultúr, je základným prínosom vyplývajúcim z posúdenia autenticity pri ochrane objasnenie a osvetlenie kolektívnej pamäte ľudstva.“⁴⁵

45 Preambula, bod 4, Dokument o autenticite z konferencie o autenticite vo vzťahu k Dohovoru o ochrane svetového dedičstva. Nara: ICOMOS, 1995, [cit. 10. augusta 2023]. Dostupné na: <https://www.pamiatky.sk/Content/Data/File/ICOMOS/Nara.pdf>.

8.1. ICOMOS

Medzinárodná rada pre pamiatky a sídla⁴⁶ je medzinárodnou nevládnou organizáciou, ktorá sa zaoberá ochranou kultúrneho dedičstva na celosvetovej úrovni. Vedenie organizácie sídli v Paríži, pričom jednotlivé krajiny majú svoje vlastné národné komitety, vrátane Slovenska.⁴⁷ Dokumenty sú zoradené chronologicky v príslušných kategóriách.⁴⁸

CHARTY

Benátska charta – O ochrane a obnove pamiatok a pamiatkových sídiel. Taliansko, Benátky, 1964. [SVK/ENG](#)

Na 2. Medzinárodnom kongrese architektov a technikov historických pamiatok boli rozvinuté a spoločne dohodnuté základné zásady ochrany a obnovy pamiatok, napr.: rozšírenie pojmu pamiatka, ochrana pamiatky „*in situ*“ a jej kontextu, uprednostňovanie tradičných techník obnovy, harmonické odlišenie nových vstupov od originálu, odmietnutie rekonštrukčného princípu. Benátska charta je dodnes jeden z kľúčových textov k problematike obnovy kultúrneho dedičstva.

Charta o kultúrnom turizme. Belgicko, Brusel, 1976. [ENG](#)

Florentská charta – Historické záhrady.

Taliansko, Florencia, 1981. [SVK/ENG](#)

Washingtonská charta – Ochrana historických miest. Spojené štáty americké, Washington, 1987. [SVK/ENG](#)

Charta z Lausanne – Zabezpečovanie ochrany archeologického dedičstva. Švajčiarsko, Lausanne, 1990. [SVK/ENG](#)

Kultúrne dedičstvo pod vodou. Bulharsko, Sofia, 1996. [SVK/ENG](#)

Kultúrny turizmus. Mexiko, Jalisco, 1999. [SVK/ENG](#)

Ludové stavebné dedičstvo. Mexiko, Jalisco, 1999. [SVK/ENG](#)

Krakovská charta. Poľsko, Krakov, 2000. [ENG](#)

Charta zo Zimbabwe – Odporúčania pre prieskum, konzervovanie a statickú konsolidáciu pamiatok. Zimbabwe, Viktóriine vodopády, 2003. [SVK/ENG](#)

Charta o cestách kultúry. Kanada, Québec, 2008. [ENG](#)

Charta o interpretácii a prezentácii lokalít kultúrneho dedičstva. Kanada, Québec, 2008. [ENG](#)

Medzinárodná charta o turizme v kultúrnom dedičstve. Thajsko, Bangkok, 2022. [ENG](#)

DOKUMENTY, SMERNICE A ZÁSADY

Smernice pre vzdelávanie a tréning pri ochrane pamiatok, pamiatkových súborov a sídiel. Srí Lanka, Colombo, 1993. [ENG](#)

Dokument o autenticite z konferencie o autenticite vo vzťahu k Dohovoru o ochrane svetového dedičstva. Japonsko, Nara, 1994. [SVK/ENG](#)

Dokument, ktorý je koncipovaný v duchu Benátskej charty, definuje kultúrne dedičstvo na základe posúdenia autenticity. Dáva dôraz na rôznorodosť kultúr a ich kultúrneho dedičstva, pričom ochrana dedičstva tu vychádza z hodnôt, ktoré sú mu prisudzované na základe objektívne definovaných princípov.

Princípy dokumentovania pamiatok, pamiatkových súborov a sídiel. Bulharsko, Sofia, 1996. [ENG](#)

Zásady ochrany historických drevených konštrukcií. Mexiko, Jalisco, 1999. [ENG](#)

Zásady ochrany, konzervovania a reštaurovania nástenných malieb. Zimbabwe, Viktóriine Vodopády, 2003. [ENG](#)

Zásady z Valletty o zabezpečovaní a manažovaní historických miest, obcí a mestských oblastí. Malta, Valletta, 2011. [ENG](#)

Dublinské princípy – Spoločné zásady ICOMOS – TICCIH o ochrane lokalít industriálneho kultúrneho dedičstva, štruktúr, území a krajiny. Írsko, Dublin, 2011. [ENG](#)

Zásady zo Salalah o manažmente verejných archeologických nálezísk. India, Naí Dillí, 2017. [ENG](#)

Spoločné zásady ICOMOS – IFLA, zohľadňujúce vidiecku krajinu ako kultúrne dedičstvo. India, Naí Dillí, 2017. [ENG](#)

Spoločný ICOMOS – IFLA dokument o historických verejných parkoch. India, Naí Dillí, 2017. [ENG](#)

Zásady ochrany stavieb postavených z dreva. India, Naí Dillí, 2017. [ENG](#)

Dokument o spôsoboch ochrany kultúrneho dedičstva 20. storočia. Španielsko, Madrid – India, Naí Dillí, 2017. [ENG](#)

Dokument z Cádiz o ochrane betónových pamiatok. Španielsko, Cádiz, 2021. [ENG](#)

Smernice ICOMOS o kultúrnom dedičstve fortifikácií a vojenstva. Prijaté online, 2021. [ENG](#)

Smernice ICOMOS o archeológii v Antarktíde. Thajsko, Bangkok, 2022. [ENG](#)

REZOLÚCIE A DEKLARÁCIE

Rezolúcia o vstupe súčasnej architektúry do starovekých stavebných štruktúr z 3. valného zhromaždenia ICOMOS. Maďarsko, Budapešť, 1972. [ENG](#)

Rezolúcia o ochrane kultúrneho dedičstva menších historických miest zo 4. valného zhromaždenia ICOMOS. Nemecko, Rothenburg ob der Tauber, 1975. [ENG](#)

Deklarácia z Drážďan o „obnove pamiatok zničených vojnou.“ Nemecko, Drážďany, 1982. [ENG](#)

Deklarácia z Tlaxcala o revitalizácii malých sídiel. Mexiko, Tlaxcala, 1982. [ENG](#)

Deklarácia z Ríma. Taliansko, Rím, 1983. [ENG](#)

Deklarácia zo San Antonia z Interamerického sympózia o autenticite pri ochrane a správe kultúrneho dedičstva. Spojené štáty americké, San Antonio, 1996. [ENG](#)

Štokholmská deklarácia – Deklarácia ICOMOS k 50. výročiu Svetovej deklarácie ľudských práv. Švédsko, Štokholm, 1998. [ENG](#)

⁴⁶ Celý názov: „International Council on Monuments and Sites.“

⁴⁷ <http://www.icomos.sk>.

⁴⁸ Spracované podľa: <https://www.icomos.org/en/charters-and-other-doctrinal-texts> a <https://www.pamiatky.sk/icomos/prehľad-textov-chart-a-dohovorov/>.

Deklarácia zo Xi'an o ochrane štruktúr, lokalít a území kultúrneho dedičstva. Čína, Xi'an, 2005. [ENG](#)

Deklarácia z Quebecu o ochrane ducha miesta. Kanada, Québec, 2008. [ENG](#)

Deklarácia z Limy o manažmente rizík katastrof. Peru, Lima, 2010. [ENG](#)

Parížska deklarácia o kultúrnom dedičstve ako hybnej sile rozvoja. Francúzsko, Paríž, 2011. [ENG](#)

Deklarácia z Florencie o kultúrnom dedičstve a krajine ako hodnotách ľudstva. Taliansko, Florencia, 2014. [ENG](#)

Deklarácia z Dillí o kultúrnom dedičstve a demokracii. India, Naí Dillí, 2017. [ENG](#)

Deklarácia z Buenos Aires pri príležitosti 70. výročia Všeobecnej deklarácie ľudských práv. Argentína, Buenos Aires, 2018. [ENG](#)

DOKUMENTY PRIJATÉ NÁRODNÝMI KOMITÉTMI

Charta z Burry – Charta ICOMOS Austrália o ochrane miest kultúrneho významu. Austrália, Burra, 1981, 2013 (aktualizácia). [ENG](#)

Dokument vychádzajúci z Benátskej charty, definuje obnovu a manažment kultúrneho dedičstva na základe kultúrnych významov, pričom tento pojem rozvíja a vysvetľuje v kontexte existujúcej terminológie (pamiatkové hodnoty, obnova, údržba, kontext a pod.).

Deschambaultská deklarácia – Charta o ochrane kultúrneho dedičstva Québecu. Kanada, Deschambault, 1982. [ENG](#)

Appletonská charta o ochrane a zveľadovaní zastavaného prostredia. Kanada, Appleton, 1983. [ENG](#)

Prvý brazílsky seminár o ochrane a revitalizácii historických centier. Brazília, Itaipava, 1987. [ENG](#)

Charta o ochrane hodnotných miest kultúrneho dedičstva. Nový Zéland, 1992, 2010 (aktualizácia). [ENG](#)

Charta o ochrane historických miest a území Spojených štátov amerických. Spojené štáty americké, 1992. [ENG](#)

Indonézska charta o ochrane kultúrneho dedičstva. Indonézia, Ciloto, 2003. [ENG](#)

Zásady ochrany území kultúrneho dedičstva v Číne. Čína, 2004, 2015 (aktualizácia). [ENG](#)

Charta z Alicante – Charta ICOMOS Španielsko o integrovanom manažmente pravekého skalného umenia a jeho krajiny. Španielsko, Alicante, 2023. [ES](#)

DOKUMENTY PRIJATÉ ICOMOS SLOVENSKO

Stanovisko účastníkov diskusie pre zainteresovaných v procese starostlivosti o strešnú krajinu chránených historických súborov a objektov. Banská Bystrica, 2001. [SVK](#)

Banskoštiavnická výzva z medzinárodného workshopu Materiály, techniky a technológie pri obnove architektonických pamiatok. Banská Štiavnica, 2002. [SVK](#)

8.2. UNESCO

Organizácia Spojených národov pre vzdelávanie, vedu a kultúru⁴⁹ so sídlom v Paríži, je zameraná na rozvoj medzinárodnej spolupráce a porozumenia v oblasti výchovy a vzdelávania, spoločenských a prírodných vied, životného prostredia, kultúry, informácií, komunikácie, informatiky, čím sa snaží prispievať k upevňovaniu mieru vo svete. UNESCO je súčasťou organizácie spojených národov (OSN). Dokumenty sú zoradené chronologicky v príslušných kategóriách s ohľadom na legislatívnu závažnosť. Viaceré z dohovorov unesco boli ratifikované SR.

DOHOVORY

Dohovor o ochrane kultúrnych hodnôt na ochranu kultúrnych statkov v prípade ozbrojeného konfliktu.⁵⁰ Holandsko, Haag, 1954, 1958 (ratifikácia ČSSR). [SVK/ENG](#)

Ustanovenia Haagskeho dohovoru dopĺňajú a ďalej špecifikujú dva protokoly:

- Prvý protokol. 1954, 1958 (ratifikácia ČSSR). [SVK/ENG](#)
- Druhý protokol.⁵¹ 1999, 2004 (ratifikácia SR). [SVK/ENG](#)

Dohovor o opatreniach na zákaz a zamedzenie nedovoleného dovozu, vývozu a prevodu vlastníctva kultúrnych statkov.⁵² Francúzsko, Paríž, 1970, 1977 (ratifikácia ČSSR). [SVK/ENG](#)

Dohovor o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva.⁵³ Francúzsko, Paríž, 1972, 1991 (ratifikácia ČSFR). [SVK/ENG](#)

Zásadný dokument, ratifikovaný ČSFR v roku 1991, definoval akúkoľvek zložku kultúrneho alebo prírodného dedičstva, resp. jeho stratu, vo vzťahu k celému svetu a všetkým národom. Taktiež stanovil systém kolektívnej ochrany svetového kultúrneho a prírodného dedičstva na základe posúdenia výnimočnej svetovej hodnoty prostredníctvom objektívnych parametrov, čím vznikol Zoznam svetového dedičstva UNESCO.

Dohovor o ochrane kultúrneho dedičstva pod vodou.⁵⁴ Francúzsko, Paríž, 2001, 2009 (ratifikácia SR). [SVK/ENG](#)

Dohovor na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva.⁵⁵ Francúzsko, Paríž, 2003, 2006 (ratifikácia SR). [SVK/ENG](#)

49 Celý názov: „United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.“

50 Vyhláška Ministra zahraničných vecí č. 94/1958 Sb., o Dohovore na ochranu kultúrnych statkov za ozbrojeného konfliktu a Protokole k nemu.

51 Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 304/2004 Z. z., o prijatí Druhého protokolu k Haagskemu dohovoru o ochrane kultúrnych hodnôt v prípade ozbrojeného konfliktu z roku 1954.

52 Vyhláška Ministra zahraničných vecí č. 15/1980 Zb., o Dohovore o opatreniach na zákaz a zamedzenie nedovoleného dovozu vývozu a prevodu vlastníctva kultúrnych statkov.

53 Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 159/1991 Zb., o Dohovore o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva.

54 Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 210/2009 Z. z., o prijatí Dohovoru o ochrane kultúrneho dedičstva pod vodou.

55 Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 375/2006 Z. z., o podpísaní Dohovoru na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva.

Dohovor o ochrane a podpore rozmanitosti kultúrnych prejavov.⁵⁶ Francúzsko, Paríž, 2005, 2006 (ratifikácia SR). [SVK/ENG](#)

ODPORÚČANIA

Odporúčanie o medzinárodných zásadách platných pre archeologické vykopávky. India, Naí Dillí, 1956. [ENG](#)

Odporúčanie týkajúce sa zabezpečenia krásy a charakteru krajiny a lokalít. Francúzsko, Paríž, 1962. [ENG](#)

Odporúčanie o opatreniach na zákaz a zamedzenie nedovoleného dovozu, vývozu a prevodu vlastníctva kultúrnych statkov. Francúzsko, Paríž, 1964. [ENG](#)

Odporúčanie o ochrane kultúrnych statkov ohrozených verejnými alebo neverejnými činmi. Francúzsko, Paríž, 1968. [ENG](#)

Odporúčanie o ochrane kultúrneho a prírodného dedičstva na národnej úrovni. Francúzsko, Paríž, 1972. [ENG](#)

Odporúčanie o ochrane a súčasnej role historických území. Keňa, Nairobi, 1976. [ENG](#)

Odporúčanie o medzinárodnej výmene kultúrnych statkov. Keňa, Nairobi, 1976. [ENG](#)

Odporúčanie na ochranu huteľných kultúrnych statkov. Francúzsko, Paríž, 1978. [ENG](#)

Odporúčanie o historickej mestskej krajine, vrátane slovníka definícií. Francúzsko, Paríž, 2001. [ENG](#)

Odporúčanie o ochrane a prístupe k dokumentárnemu dedičstvu, vrátane digitálnej formy. Francúzsko, Paríž, 2015. [ENG](#)

DEKLARÁCIE

Deklarácia z Budapešti. Koncept dokumentu pripravený pracovnou skupinou zriadenou počas zasadnutia 26. Predsedníctva Výboru svetového dedičstva, Maďarsko, Budapešť, 2002. [ENG](#)

Deklarácia UNESCO o zámernom ničení kultúrneho dedičstva. Francúzsko, Paríž, 2003. [ENG](#)

8. 3. RADA EURÓPY (COE)

Rada Európy⁵⁷ je medzinárodná (medzivládna) organizácia európskych štátov so sídlom v Štrasburgu. Jej hlavným cieľom je posilňovanie pluralitnej demokracie, prispievanie k uvedomovaniu si a rozvoju európskej kultúrnej identity, harmonizácia práva európskych krajín a iné. Dokumenty sú zoradené chronologicky v príslušných kategóriách s ohľadom na legislatívnu závažnosť.⁵⁸ Viaceré z dohovorov COE boli ratifikované SR a implementované do vnútroštátnej legislatívy.

⁵⁶ Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 68/2007 Z. z., o prijatí Dohovoru o ochrane a podpore rozmanitosti kultúrnych prejavov.

⁵⁷ Celý názov: „Council of Europe.“

⁵⁸ Všetky doktrínálne texty Rady Európy pozri tu: <https://www.coe.int/en/web/culture-and-heritage/texts-of-reference>

DOHOVORY

Európsky kultúrny dohovor.⁵⁹ Francúzsko, Paríž, 1954, 1990 (ratifikácia ČSFR). [SVK/ENG](#)

Dohovor o ochrane architektonického dedičstva Európy.⁶⁰ Španielsko, Granada, 1985, 2001 (ratifikácia SR). [SVK/ENG](#)

Dokument nadväzujúci na Európsky kultúrny dohovor, ktorý SR ratifikovala v roku 2001. Stanovuje opatrenia a nutnosť ich realizácie vzhľadom na ochranu pamiatok, skupín budov a sídiel prostriedkami špecifickými pre danú krajinu či región. Taktiež zaväzuje signatárov k európskej koordinácii vo veci ochrany kultúrneho dedičstva.

Európsky dohovor o ochrane archeologického dedičstva.⁶¹ Malta, Valletta, 1992, 2000 (ratifikácia SR). [SVK/ENG](#)

Európsky dohovor o krajine.⁶² Taliansko, Florencia, 2000, 2005 (ratifikácia SR). [SVK/ENG](#)

Dohovor o hodnote kultúrneho dedičstva pre spoločnosť.⁶³ Portugalsko, Faro, 2005, 2013 (ratifikácia SR). [SVK/ENG](#)

Dohovor Rady Európy o trestných činoch týkajúcich sa kultúrnych statkov. Cyprus, Nikózia, 2017. [ENG](#)

ODPORÚČANIA

Odporúčanie č. (87) 24 o európskych priemyselných mestách. 1987. [ENG](#)

Odporúčanie č. (88) 5 o kontrole fyzického znehodnocovania architektonického dedičstva urýchleného znečistením. 1988. [ENG](#)

Odporúčanie č. (89) 5 o ochrane a zveľaďovaní archeologického dedičstva v kontexte územného plánovania. 1989. [ENG](#)

Odporúčanie č. (89) 6 o ochrane a zveľaďovaní architektonického dedičstva vidieka. 1989. [ENG](#)

Odporúčanie č. (90) 20 o ochrane a zachovaní priemyselného, technického a stavebného dedičstva v Európe. 1990. [ENG](#)

Odporúčanie č. (91) 6 o opatreniach, ktoré môžu podporiť financovanie zachovania architektonického dedičstva. 1991. [ENG](#)

Odporúčanie č. (91) 13 o ochrane architektonického dedičstva dvadsiateho storočia. 1991. [ENG](#)

Odporúčanie č. (93) 9 o ochrane architektonického dedičstva pred živelnými pohromami. 1993. [ENG](#)

Odporúčanie č. (95) 3 o koordinácii metód a systémov dokumentácie historických budov a pamiatok architektonického dedičstva. 1995. [ENG](#)

Odporúčanie č. (96) 3 o ochrane kultúrneho dedičstva pred protiprávnym konaním. 1996. [ENG](#)

⁵⁹ Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 290/1990 Zb., o dojednání Európskeho kultúrneho dohovoru.

⁶⁰ Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 369/2001 Z. z., o prijatí Dohovoru o ochrane architektonického dedičstva Európy.

⁶¹ Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 344/2001 Z. z., o prijatí Európskeho dohovoru o ochrane archeologického dedičstva.

⁶² Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 515/2005 Z. z., o uzavretí Európskeho dohovoru o krajine.

⁶³ Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky č. 325/2013 Z. z., o uzavretí Rámcového dohovoru Rady Európy o hodnote kultúrneho dedičstva pre spoločnosť.

Odporúčanie č. (97) 2 o trvalej starostlivosti o kultúrne dedičstvo proti jeho fyzickému znehodnoteniu v dôsledku znečistenia a iných podobných faktorov. 1997. [ENG](#)

Odporúčanie č. (2003) 1 o podpore cestovného ruchu na ochranu kultúrneho dedičstva ako faktoru trvalo udržateľného rozvoja. 2003. [ENG](#)

Odporúčanie č. 1851 (2008) o remeselných zručnostiach a starostlivosti o kultúrne dedičstvo. 2008. [ENG](#)

Odporúčanie č. 1942 (2010) o vyváženom prístupe k záchrane archeologických nálezov v developerských projektoch. 2010. [ENG](#)

Odporúčanie č. 2038 (2014) o ohrozenom dedičstve Európy. 2014. [ENG](#)

Odporúčanie č. (2020) 7 o podpore neustálej prevencie rizík pri každodennej správe kultúrneho dedičstva: spolupráca so štátmi, odborníkmi a občanmi. 2020. [ENG](#)

Odporúčanie č. (2022) 15 o úlohe kultúry, kultúrneho dedičstva a krajiny v rámci pomoci pri riešení globálnych výziev. 2022. [ENG](#)

CHARTY A DEKLARÁCIE

Európska charta o architektonickom dedičstve. Francúzsko, Štrasburg, 1975. [ENG](#)

Amsterdamská deklarácia. Holandsko, Amsterdam, 1975. [ENG](#)

Vroclavská deklarácia o päťdesiatročnej európskej spolupráci v oblasti kultúry. Poľsko, Vroclav, 2004. [SVK/ENG](#)

ZÁVERY RADY EURÓPY

Rezolúcia č. (66) 20 o oživovaní pamiatok. 1966. [ENG](#)

Rezolúcia č. (68) 11 o zásadách a praxi aktívnej ochrany a rehabilitácie skupín a areálov budov historického alebo umeleckého významu. 1968. [ENG](#)

Rezolúcia č. (68) 12 o aktívnej údržbe pamiatok, súborov a areálov budov historického alebo umeleckého významu v kontexte územného plánovania. 1968. [ENG](#)

Prvá konferencia európskych ministrov zodpovedných za ochranu a rehabilitáciu kultúrneho dedičstva pamiatok a lokalít. Belgicko, Brusel, 1969. [ENG](#)

- Rezolúcia č. 1.
- Rezolúcia č. 2 o organizácii ročníka venovaného záchrane a rehabilitácii kultúrneho dedičstva pamiatok a lokalít.

Rezolúcia č. (76) 28 o prispôbení zákonov a regulatívov požiadavkám integrovanej ochrany architektonického dedičstva. 1976. [ENG](#)

Druhá konferencia európskych ministrov zodpovedných za architektonické dedičstvo. Španielsko, Granada, 1985. [ENG](#)

- Rezolúcia č. 1 o implementácii Dohovoru o ochrane architektonického dedičstva Európy.
- Rezolúcia č. 2 o podpore architektonického dedičstva v spoločensko-kultúrnom živote a ako faktora kvality života.
- Rezolúcia č. 3 o ekonomických dopadoch politik ochrany pamiatok.
- Rezolúcia č. 4 o fyzickej ochrane architektonického dedičstva a potrebe boja proti znečisťovaniu.
- Rezolúcia č. 5 o budúcich programoch európskej spolupráce na podporu historického dedičstva.

- Rezolúcia č. 6.

Tretia konferencia európskych ministrov zodpovedných za kultúrne dedičstvo. Malta, Valletta, 1992. [ENG](#)

- Rezolúcia č. 1 o archeologickom dedičstve.
- Rezolúcia č. 2 o inštitucionálnom rámci celoeurópskej spolupráce v oblasti kultúrneho dedičstva, otvorenom pre ostatné regióny sveta.
- Rezolúcia č. 3 o prioritách projektu celoeurópskeho kultúrneho dedičstva.
- Rezolúcia č. 4 o ochrane pamiatok v situáciách konfliktu.

Závery Rady Európy zo 17. júna 1994 o vytváraní komunitných akčných plánov v problematike kultúrneho dedičstva. 1994. [ENG](#)

Štvrtá konferencia európskych ministrov zodpovedných za kultúrne dedičstvo. Fínsko, Helsinki, 1996. [ENG](#)

- Helsinská deklarácia o politickom rozmere ochrany kultúrneho dedičstva v Európe.
- Rezolúcia č. 1 o kultúrnom dedičstve ako faktore budovania Európy.
- Rezolúcia č. 2 o kultúrnom dedičstve ako faktore trvalej udržateľnosti.

Piata konferencia európskych ministrov zodpovedných za kultúrne dedičstvo. Slovinsko, Portorož, 2001, Helsinki, 1996. [SVK/ENG](#)

- Rezolúcia č. 1 o úlohe kultúrneho dedičstva a výzve globalizácie.
- Rezolúcia č. 2 o budúcich aktivitách Rady Európy v oblasti kultúrneho dedičstva, 2002 až 2005.
- Deklarácia o úlohe dobrovoľných organizácií v oblasti kultúrneho dedičstva.

8. 4. INÉ

Špecifikami jednotlivých typológií a technických aspektov pamiatkovej ochrany, či problematikou životného prostredia a klimatickej zmeny sa zaoberajú viaceré ďalšie medzinárodné organizácie alebo pracovné skupiny zriadené samostatne alebo pod organizáciami ako UNESCO, či ICOMOS. Dohovor UNIDROIT je právne záväzný aj pre Slovensko. Dokumenty sú zoradené chronologicky.

Aténska charta. Dokument prijatý na 4. zasadnutí Medzinárodného kongresu modernej architektúry CIAM. Grécko, Atény, 1931, [ENG](#)

Prvýkrát v nej boli definované základné zásady ochrany a obnovy pamiatok na medzinárodnej báze, pričom prispela k rozvoju silného medzinárodného hnutia (národné dokumenty, ICOM, UNESCO a pod.).

Vyhlasenie z Eindhovenu. Stanovy hnutia DOCOMOMO. Holandsko, Eindhoven, 1990. [ENG](#)

Dohovor UNIDROIT o ukradnutých alebo nezákonne vyvezených kultúrnych predmetoch.⁶⁴ Dokument Medzinárodného ústavu pre zjednotenie súkromného práva. Taliansko, Rím, 1995, 2003 (ratifikácia SR). [SVK/ENG](#)

Nová aténska charta. Dokument prijatý Európskou radou urbanistov (ICTP-CEU), Grécko, Atény, 1998. [ENG](#)

Charta o industriálnom dedičstve. Dokument prijatý Medzinárodným výborom na ochranu prie-

⁶⁴ Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 416/2003 Z. z., o prijatí Dohovoru UNIDROIT o ukradnutých alebo nezákonne vyvezených kultúrnych predmetoch.

myselného dedičstva (TICCICH), Rusko, Nižnij Tagil, 2003. [SVK/ENG](#)

Sendai rámec. Dokument Spojených národov rámcujúci redukciu rizík vzniku katastrof aj s ohľadom na kultúrne dedičstvo. Japonsko, Sendai, 2015. [ENG](#)

Transformujeme náš svet: agenda trvalo udržateľného rozvoja na rok 2030. Dokument Spojených národov definujúci 17 cieľov trvalo udržateľného rozvoja vrátane kultúrneho dedičstva, 2015. [ENG](#)

Dokument z Cádiz o ochrane betónových pamiatok. Španielsko, Cádiz, 2021. [ENG](#)

9. ODPORÚČANÁ ODBORNÁ LITERATÚRA

DVOŘÁKOVÁ, V. *Ochrana kultúrneho dedičstva v medzinárodných dokumentoch ICOMOS. 1. diel, Charty a odporúčania*. Bratislava: Kontakt plus, s. r. o., 2002. ISBN: 80-88855-45-4.

DVOŘÁKOVÁ, V. *Ochrana kultúrneho dedičstva v medzinárodných dokumentoch ICOMOS. Charty, smernice a rezolúcie*. Bratislava: ICOMOS Slovensko, 2003.

DVOŘÁKOVÁ, V., HUSOVSKÁ, L. *Ochrana kultúrneho dedičstva v medzinárodných dokumentoch ICOMOS. 2. diel, Deklarácie*. Bratislava: Kontakt plus, s. r. o., 2004. ISBN: 80-88855-56-X.

GREGOR, P. et al. *Obnova pamiatok*. Bratislava: PERFEKT, 2008. ISBN 978-80-8046-405-9.

IŽVOLT, P. *Údržba historických stavieb*. Bratislava: Pamiatkový úrad Slovenskej republiky, 2017. ISBN 978-80-89175-76-5.

POLÁKOVÁ, J. et al. *Mezinárodní dokumenty o ochraně kulturního dědictví*. Praha: Národní památkový ústav, ústřední pracoviště, 2007. ISBN: 978-80-87104-14-9.

10. ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

DECKÝ, M. et al. *Mestské inžinierstvo 2. diel*. Žilina: Žilinská univerzita v Žiline, EDIS – vydavateľstvo UNIZA, 2022. ISBN 978-80-554-1924-4.

Deklarácia Národnej Rady Slovenskej republiky č. 91/2001 Z. z. o ochrane kultúrneho dedičstva.

Dokument o autenticite z konferencie o autenticite vo vzťahu k Dohovoru o ochrane svetového dedičstva. Nara: ICOMOS, 1995, [cit. 10. augusta 2023]. Dostupné na: <https://www.pamiatky.sk/Content/Data/File/ICOMOS/Nara.pdf>.

GIRSA, V. et al. *Předprojektová příprava a projektová dokumentace v procesu péče o stavební památky*. Praha: Národní památkový ústav, ústřední pracoviště, 2004. ISBN 80-86234-36-3.

GREGOR, P. et al. *Obnova pamiatok*. Bratislava: PERFEKT, 2008. ISBN 978-80-8046-405-9.

IŽVOLT, P. *Údržba historických stavieb*. Bratislava: Pamiatkový úrad Slovenskej republiky, 2017. ISBN 978-80-89175-76-5.

Pamiatkový úrad Slovenskej republiky [online]. Bratislava: Pamiatkový úrad SR, n. d. [cit. 8. augusta 2023]. Dostupné na: <https://www.pamiatky.sk/>.

STN EN 15898: 2023, *Ochrana kultúrneho dedičstva. Základné pojmy a definície*.

Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v platnom znení.

Vademecum vlastníka kultúrnej pamiatky. Bratislava: Pamiatkový úrad SR, 2023.

Vyhláška Ministerstva kultúry Slovenskej republiky č. 253/2010 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov.

Zákon Slovenskej národnej rady č. 138/1992 Zb. o autorizovaných architektoch a autorizovaných stavebných inžinieroch v znení neskorších predpisov.

11. ZDROJE OBRÁZKOV

Schéma 1. Orgány štátnej správy na úseku ochrany pamiatkového fondu. Autorka: Anna Gondová

Financované
Európskou úniou
NextGenerationEU

Plán obnovy a odolnosti SR, Komponent 2: Obnova budov
Reforma zvýšenia transparentnosti a zefektívnenia rozhodnutí
Pamiatkového úradu SR

PLÁN [OBNOVY]

MINISTERSTVO
KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

PAMIATKOVÝ ÚRAD
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

B. Metodika princípov rozhodovania Pamiatkového úradu SR vo veciach stavebnotechnického /alebo reštaurátorského/ zásahu

Časť 2. Legislatíva, medzinárodné dohovory a charty

LEGISLATÍVA, MEDZINÁRODNÉ DOHOVORY A CHARTY

AUTORKY METODIKY

Anna Gondová
Petra Pleváková

ODBORNÍ RECENZENTI

Viktor Adamovič
Jana Němcová

REDAKCIA

Anna Gondová
Petra Pleváková

JAZYKOVÉ ÚPRAVY

Mária Bartoš

GRAFICKÁ ÚPRAVA

Anna Gondová

VYDAL

Pamiatkový úrad Slovenskej republiky
Cesta na Červený most 6, 814 06 Bratislava

Vydanie prvé
© 2023

www.pamiatky.sk